

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เมื่อพูดถึงเด็กๆ ส่วนมากจะเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า เด็กเป็นทรัพยากรที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาประเทศ เด็กทุกคนจะต้องเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ที่มีความคล่องตัว ว่องไวกระฉับกระเฉง รู้จักระวังรักษาสุขภาพอนามัยร่างกายให้สมบูรณ์แข็งแรง ช่วยเหลือตนเองได้จึงจะเป็นกำลังสำคัญ ในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า การที่จะได้มาซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวนั้น ส่วนหนึ่งย่อมขึ้นอยู่กับการอบรมเลี้ยงดูที่ถูกต้องครบถ้วนตั้งแต่วัยเด็กโดยเฉพาะเด็กปฐมวัย ช่วงอายุ 3 - 6 ปี ซึ่งเป็นระยะที่ ร่างกายมีทักษะความสามารถในการเคลื่อนไหวได้เป็นอย่างดี เด็กวัยนี้จึงควรได้รับการฝึกฝนกล้ามเนื้อทุกส่วนของร่างกาย เพื่อให้ร่างกายมีความแข็งแรง สามารถตอบสนองต่อการเรียนรู้ต่อไปได้ ดังในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2540 - 2544) ที่ได้กำหนดให้เด็กได้ออกกำลังกาย เล่นกีฬา ได้แสดงออกตามชอบใจ ยิ้มแย้มแจ่มใส มีการเจริญเติบโตทั้งน้ำหนักและส่วนสูงตามระดับอายุ (กมล รอดคล้าย, 2538)

กรุงเทพมหานคร เป็นเมืองที่เจริญเมืองหนึ่งที่สามารถรองรับ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจทำให้ผู้คนอพยพเข้ามาประกอบอาชีพรวมอยู่กันอย่างหนาแน่น กลายเป็นชุมชนขนาดใหญ่ อาคารข้ารูดทรวดโถมแออัดเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษจากการเน่าเสียของขยะ ทำให้เกิดโรคติดเชื้อ โรคทางเดินอาหาร อันเนื่องมาจากรับประทานอาหารไม่สะอาด ภายในบ้านอับชื้น ร้อน อบอ้าว เป็นทั้งที่พักอาศัยหลับนอนในที่เดียวกัน เด็กๆมีร่างกายสกปรกมอมแมมไม่ค่อยได้อาบน้ำ (ปริญญาฯ รุ่งสว่าง, 2530 และ สุชาติ ลีตระกูล, 2532) บิดา มารดาต้องออกทำงานนอกบ้านไม่มีเวลาเอาใจใส่ดูแลเด็ก เมื่อเด็กถูกปล่อยปละละเลย ต่อมพิทูอิตาลี่ (Pituitary) ซึ่งเป็นต่อมควบคุมการเจริญเติบโตจะหยุดสร้างฮอร์โมนที่จะพัฒนาร่างกายทำให้เด็กอายุ 6 ปี มีลักษณะรูปร่างเหมือนเด็กอายุ 3 ปีครึ่ง (ปัญญาเจริญวงศ์, 2534)

จากที่กล่าวมา ทำให้เห็นว่า เด็กในชุมชนแออัดของกรุงเทพมหานคร เป็นเด็ก ด้อยโอกาสที่จะได้รับการส่งเสริมพัฒนาทางร่างกายซึ่งมีสาเหตุจากผู้ปกครองไม่มีเวลาเลี้ยงดูและอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นอันตรายแก่สุขภาพ เหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งขัดขวางการเจริญเติบโตของเด็กทั้งสิ้น

เพื่อเป็นการสนองนโยบายของรัฐ และ ความต้องการทางร่างกายของเด็กกลุ่มดังกล่าว มีทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามาดำเนินการตั้งเป็นหน่วยงานที่มีชื่อเรียกแตกต่างกัน

กรมการศาสนาเป็นหน่วยงานหนึ่งที่ตั้งตั้งเป็นศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ขึ้นในวัด ทั่วประเทศมี 3,473 แห่ง ครูพี่เลี้ยง 8,936 คน และนักเรียน 192,845 คน (กรมการศาสนา, 2539) บริการจัดเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กทั่วไปและเด็กด้อยโอกาสทุกชุมชนให้ได้รับบริการพื้นฐานและการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในลักษณะกิจกรรม โดยผ่านทางการเล่น ฝึกทักษะกล้ามเนื้อ ประสาทสัมผัส การรักษาความสะอาด และการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน มีครูพี่เลี้ยงที่มีความรู้ไม่ต่ำกว่า ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อายุไม่ต่ำกว่า 18 ปี และมีใจรักเด็ก (กรมการศาสนา, 2537) ให้การอบรมเลี้ยงดู ตามวัตถุประสงค์ของกรมการศาสนา และปัจจุบันกรมการศาสนาได้กำหนดให้มีโครงการจัดตั้งศูนย์อบรมเด็กด้อยโอกาสในวัดขึ้น โดยกำหนดให้มีขึ้นในศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ที่มีอยู่เดิมกรุงเทพมหานครเป็นระยะแรก ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2538 ถึง เดือนกันยายน พ.ศ. 2539 และกำลังดำเนินงานดังกล่าว ให้ครบทุกศูนย์ในต่างจังหวัด ในปี พ.ศ. 2541 (กรมการศาสนา, 2538) ดังนั้น ศูนย์อบรมเด็กด้อยโอกาสในวัดจึงเป็นหน่วยงานที่นอกเหนือจากสถาบันการศึกษาอื่น ที่จัดการศึกษา ให้แก่เด็กด้อยโอกาส เช่น เด็กเร่ร่อน เด็กลูกกรรมกรก่อสร้าง เด็กกำพร้าหรือถูกทอดทิ้งในชุมชนแออัดของกรุงเทพมหานครได้รับการพัฒนาขั้นพื้นฐานทางความรู้ ทักษะ ทักษะคนดี โดยจัดเป็นกิจกรรมหลักสูตรที่ยืดหยุ่นตอบสนองความต้องการ ความสนใจ ของผู้เรียนและปัญหาของชุมชน จึงกล่าวได้ว่าศูนย์อบรมเด็กด้อยโอกาสในวัดเป็นหน่วยงานที่จัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้แก่เด็กด้อยโอกาสอีกรูปแบบหนึ่ง

การที่จะทำให้เด็กได้รับการพัฒนาทางร่างกายอย่างครบถ้วนนั้น ส่วนหนึ่งย่อมขึ้นอยู่กับบุคคลสำคัญคือครูพี่เลี้ยง การคัดเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ของกรมการ

ศาสนาเป็นเพียงองค์ประกอบพื้นฐานของการคัดเลือกบุคคลเข้ามาดูแลเด็ก อีกส่วนหนึ่ง ที่สำคัญและสามารถนำมาปรับปรุงและพัฒนาครูพี่เลี้ยงให้มีความรู้ ความเข้าใจ มีความสามารถและทัศนคติที่เหมาะสมกับงานในหน้าที่ คือ การฝึกอบรม

ด้วยความสำคัญ และความจำเป็นของการฝึกอบรมที่จะช่วยเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ทัศนคติ และ แก้ไขปัญหาการขาดแคลนครูพี่เลี้ยงในช่วงระยะเวลาสั้น กองการศึกษากรรณการศาสนา ได้จัดฝึกอบรมครูพี่เลี้ยงขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. 2520 โดยแยกจัดฝึกอบรมครูพี่เลี้ยงของศูนย์ฯที่ตั้งอยู่ใกล้เคียงในพื้นที่ต่าง ๆ มาโดยตลอด และล่าสุดเมื่อปี พ.ศ.2538 กระทรวงศึกษาธิการ ได้มอบหมายให้สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ และ กรรณการศาสนา จัดฝึกอบรมครูพี่เลี้ยง โดยกำหนดให้สถาบันราชภัฏ 12 แห่ง ที่เป็นที่ตั้งศูนย์ฯ จัดฝึกอบรมใช้บุคลากรของสถาบันราชภัฏเป็นวิทยากร ได้จัดฝึกอบรมขึ้น เมื่อ เดือนมิถุนายน ถึง เดือนกรกฎาคม 2538 มีผู้เข้ารับการฝึกอบรม ประมาณ 3,000 คน อบรมทั้งภาคทฤษฎี และปฏิบัติใช้เวลาอบรม 10 วัน ทั้งกลางวันและกลางคืน มีเนื้อหาหลักสูตร 7 เนื้อหา ได้แก่ การศึกษาปฐมวัยและความรู้เกี่ยวกับเด็กปฐมวัย การจัดประสบการณ์และกิจกรรมประจำวัน การผลิตสื่อและการใช้สื่อ สุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของเด็ก ความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับศูนย์ฯ กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์และการศึกษานอกสถานที่ ภายหลังการฝึกอบรมสำนักงานสภาสถาบันราชภัฏและกรรณการศาสนา ได้ออกนิเทศติดตามผลการฝึกอบรมแล้วปรากฏว่า ครูพี่เลี้ยงส่วนมาก จัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกายได้ ไม่ครบทุกกิจกรรม โดยเฉพาะจาก 5 กิจกรรม จัดได้คิดเป็นร้อยละ 37.66 แยกเป็นกิจกรรมพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ร้อยละ 41.71 กิจกรรมพัฒนากล้ามเนื้อเล็กและประสาทสัมผัสร้อยละ 18.38 กิจกรรมเคลื่อนไหวที่เป็นอิสระร้อยละ 31.16 กิจกรรมส่งเสริมการปฏิบัติงานในการรักษาความสะอาดร้อยละ 39.42 และการฝึกเด็กให้ดูแลเครื่องใช้และปฏิบัติกิจวัตรประจำวันร้อยละ 57.60 (สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏและกรรณการศาสนา, 2538)

สรุปได้ว่าการฝึกอบรมของสำนักงานสภาสถาบันราชภัฏเป็นการฝึกอบรม เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ และปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อการจัดกิจกรรมทางร่างกายให้แก่ครูพี่เลี้ยงได้ในระดับหนึ่ง โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็กและประสาทสัมผัส กิจกรรมเคลื่อนไหวที่เป็นอิสระ กิจกรรมส่งเสริมการปฏิบัติงานในการรักษาความสะอาด ซึ่งครูพี่เลี้ยงยังไม่สามารถปฏิบัติกิจกรรมเหล่านั้นให้ครบได้

จากที่ได้กล่าวถึงความสำคัญของการส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกายด้วยการให้เด็ก ออกกำลังกายเล่นกีฬา มีการเจริญเติบโตทั้งน้ำหนักและส่วนสูงตามระดับอายุ และนัก การศึกษาก็ได้สนับสนุนในเรื่องนี้ ว่า กิจกรรมทางร่างกายเป็นกิจกรรมที่จะช่วยให้เด็กได้ แสดงตามออกความสามารถและจะทำให้เด็กมีการพัฒนาทางร่างกายและเติบโตตามวัย

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบ เกี่ยวกับหลักสูตรและ กิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการส่งเสริมพัฒนาการทาง ร่างกาย จึงได้จัดทำแนวการจัดประสบการณ์ ระดับก่อนประถมศึกษา (2538) และ แนวการจัดกิจกรรมและสื่อการเรียนการสอนระดับก่อนประถมศึกษา (2538) ไว้เป็นคู่มือ สำหรับครูที่เลี้ยงโดยมุ่งให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงในลักษณะกิจกรรมผ่านทางการเล่น 6 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมเสรี กิจกรรมสร้างสรรค์ เกมการศึกษา กิจกรรมเสริม ประสบการณ์ กิจกรรมกลางแจ้ง และกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ แต่ละกิจกรรมมีองค์ ประกอบ 4 ด้าน คือ หลักการ เนื้อหา จุดมุ่งหมาย และวิธีจัด

สรุปได้ว่า การส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกายของเด็กด้วยโอกาสในชุมชนแออัด นั้น ครูที่เลี้ยงจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมทางร่างกาย 6 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมเสรี กิจกรรมสร้างสรรค์ เกมการศึกษา กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมกลางแจ้ง และ กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ ครอบคลุมไปถึงองค์ประกอบของการจัด 4 ด้าน คือ หลักการ เนื้อหา จุดมุ่งหมายและวิธีจัดตามที่กรมวิชาการกำหนด

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ครูที่เลี้ยงจะมีความรู้และมีคู่มือการจัดประสบการณ์แล้วหากครู ที่เลี้ยงไม่นำไปปฏิบัติให้แก่เด็ก ความรู้ที่ครูที่เลี้ยงมีอยู่ก็คงจะไม่เกิดประโยชน์แก่เด็กอย่าง แน่นนอน

สิ่งสำคัญสิ่งหนึ่งที่จะช่วยให้ครูที่เลี้ยงนำความรู้เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมทางร่างกาย ไปปฏิบัติให้แก่เด็ก คือ ทักษะคิด

ธีระพร อูวรรณโณ (2528) กล่าวถึงองค์ประกอบของทักษะคิดว่ามี 3

องค์ประกอบ คือ

1. องค์ประกอบด้านปัญญา (cognitive component) หมายถึง ความเชื่อ ความรู้ ความคิด และความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อที่หมายของทัศนคติ (attitude object) ซึ่งเดิมผู้ใช้องค์ประกอบนี้ในความหมายของการเรียนรู้การคิด ความเชื่อ ตลอดจนข้อสนเทศทั่วไปเกี่ยวกับที่หมายของทัศนคติและองค์ประกอบนี้จะต้องมีลักษณะทางด้านดีหรือผลประโยชน์หรือโทษ ไม่ใช่ข้อเท็จจริงตามปกติ

2. องค์ประกอบด้านอารมณ์ ความรู้สึก (affective component) หมายถึงความรู้สึกชอบ หรือไม่ชอบ หรือทำที่ที่ดี ไม่ดี ที่บุคคลมีต่อที่หมายของทัศนคติของความรู้สึกของบุคคลย่อมมีลักษณะมีทิศทางสอดคล้องกับทิศทางขององค์ประกอบแรก กล่าวคือ ถ้าบุคคลมีความเชื่อว่าสิ่งใดมีประโยชน์บุคคลนั้นก็ชอบและพอใจในสิ่งนั้น แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าบุคคลมีความเชื่อว่าสิ่งนี้มีโทษก็จะไม่ชอบหรือไม่พอใจกับสิ่งนั้น เป็นต้น

3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (behavioral component) แนวโน้มหรือความพร้อมที่บุคคลจะปฏิบัติต่อที่หมายต่อทัศนคติ

สุชา จันทร์โฮม (2533) กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของทัศนคติ 3 ประการ คือ

1. Cognition Component เป็นองค์ประกอบเกี่ยวกับความรู้ หรือความเชื่อถือของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หากบุคคลมีความรู้หรือเชื่อว่าสิ่งใดดี ก็มักจะมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งนั้น ในทางตรงกันข้าม หากมีความรู้มาก่อนว่าสิ่งใดไม่ดี ก็จะมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้น

2. Feeling Component เป็นองค์ประกอบด้านความรู้สึกของบุคคล ซึ่งมีอารมณ์เกี่ยวข้องอยู่ด้วย นั่นคือ หากบุคคลมีความรู้สึกรัก หรือชอบพอบุคคลใด หรือสิ่งใดก็จะช่วยให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อบุคคลนั้นไปด้วย แต่หากมีความรู้สึกเกลียดหรือโกรธบุคคลใด สิ่งใดก็จะทำให้มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อบุคคลนั้นหรือสิ่งนั้น

3. Action Tendency Component เป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของบุคคล คือ ความโน้มเอียงที่บุคคลจะแสดงพฤติกรรมตอบโต้อย่างใดอย่างหนึ่งออกมา พฤติกรรมที่เขาแสดงออกมานั้น เกิดจากความรู้และความรู้สึกที่เขามีอยู่เกี่ยวกับวัตถุ เหตุการณ์ หรือบุคคลนั้น ๆ นั่นเอง

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526) ให้แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของทัศนคติ ว่า

1. องค์ประกอบด้านพุทธิปัญญา (Cognitive Component) ได้แก่ ความคิดซึ่งเป็นองค์ประกอบที่มนุษย์ใช้ในการคิด

2. องค์ประกอบทางด้านท่าที ความรู้สึก (Affective Component) เป็นส่วนประกอบทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก ซึ่งเป็นตัวเร้าความคิด ถ้าบุคคลมีความรู้สึกที่ดีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งแสดงว่าบุคคลนั้นมีความรู้สึกในด้านบวก (Positive) ถ้าบุคคลมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งแสดงว่าบุคคลนั้นมีความรู้สึกด้านลบ (Negative)

3. องค์ประกอบด้านปฏิบัติ (Behavioral Component) องค์ประกอบนี้ เป็นองค์ประกอบที่มีแนวโน้มในการปฏิบัติ หรือถ้ามีสิ่งเร้าที่เหมาะสมจะเกิดปฏิกิริยาอย่างใดอย่างหนึ่ง จากแนวคิดเรื่องความรู้และทัศนคติ สรุปได้ว่าทัศนคติมีองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ องค์ประกอบด้านความรู้ ด้านความรู้สึก และองค์ประกอบด้านพฤติกรรมแต่ละด้านมีความสำคัญและมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน จนอาจกล่าวได้ว่าทัศนคติเป็นที่มาของพฤติกรรมหรือการปฏิบัติของบุคคล

จากข้อสรุปดังกล่าวทำให้เห็นว่า การที่บุคคลปฏิบัติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้มากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับความรู้ และทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งนั้นๆ แสดงให้เห็นว่า หลังจากเข้ารับการศึกษาแล้วที่ครูพี่เลี้ยง ยังไม่สามารถจัดกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาทางร่างกายได้ครบทุกกิจกรรม อาจมีสาเหตุมาจากครูพี่เลี้ยงมีความรู้ ทัศนคติและการปฏิบัติเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาการทางร่างกายได้ในระดับหนึ่ง แต่ยังไม่เพียงพอที่จะทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีกับการจัดกิจกรรม จึงเป็นเหตุให้ครูพี่เลี้ยงจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกายได้ไม่ครบ ซึ่งเป็นปัญหาที่ควรทำวิจัยเรื่อง การศึกษาความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติของครูพี่เลี้ยงเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาทางร่างกาย เพื่อจะได้ทราบว่าครูพี่เลี้ยงมีความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาทางร่างกายมากหรือน้อยเพียงใด

นอกจากนี้ กรมการศาสนา (2537) ได้แบ่งศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดออกเป็น 3 ขนาด คือ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก และกำหนดอัตราส่วนเด็กต่อครูไว้เท่ากับ 20 คนต่อ 1 คน เมื่อนำอัตราส่วนเด็กต่อครู ศูนย์ฯ ขนาดใหญ่ เท่ากับ 33 ต่อ 1 คน ศูนย์ฯ ขนาดกลาง เท่ากับ 36 ต่อ 1 คน และศูนย์ขนาดเล็กเท่ากับ 17 ต่อ 1 คน ซึ่งในศูนย์ฯ แต่ละขนาดมีสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน เช่น จำนวนครู จำนวนเด็ก สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ผู้บริหารศูนย์ฯ ผู้ปกครองเด็ก อาคารสถานที่ ขนบธรรมเนียมของชุมชน ความเชื่อ ข่าวดารา

ข้อมูล และงบประมาณ เป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่มีอยู่เดิมแล้ว สภาพแวดล้อมเหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบต่อความรู้ ทักษะและการปฏิบัติ ทำให้ครูที่เลี้ยงมีโอกาสที่จะค้นคว้าหาความรู้ได้มาก น้อย ตามความรู้สึก ชอบ หรือไม่ชอบ ในระดับหนึ่ง และจะมีการปฏิบัติที่อยู่ในระดับเดียวกันกับความรู้ ทักษะ จะมาก หรือน้อยแตกต่างกัน ตามสภาพแวดล้อมของศูนย์แต่ละขนาดในชุมชนนั้น ๆ และเนื่องจากข้อสรุปของแนวความคิดที่ว่า ความรู้ ทักษะและการปฏิบัติมีความสัมพันธ์กัน จึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติของครูที่เลี้ยงเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาทางร่างกายในศูนย์ฯ ทุกขนาด ได้แก่ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ในกรุงเทพมหานคร

จากเกณฑ์ของกรมการศาสนา (2537) ที่ได้กำหนดอัตราส่วนเด็กต่อครูไว้เท่ากับ 20 ต่อ 1 คน เมื่อนำอัตราส่วนของศูนย์ฯ ทั้ง 3 ขนาด มาเทียบกับเกณฑ์ดังกล่าว พบว่าในศูนย์ฯขนาดเล็กมีอัตราส่วนที่เด็กต่อครูต่ำกว่าเกณฑ์ กล่าวได้ว่า จำนวนเด็กที่ครูที่เลี้ยงในศูนย์ฯขนาดเล็กดูแลรับผิดชอบมีจำนวนน้อย เกี่ยวกับเรื่องนี้ รัฐดาว พิศาลพงศ์ (2534) ได้ให้ข้อคิดไว้ว่า ครูที่ดูแลรับผิดชอบเด็กจำนวนน้อย จะมีเวลาเตรียมการสอนมากกว่าครูที่รับผิดชอบเด็กจำนวนมาก สำหรับศูนย์ฯขนาดใหญ่และขนาดกลางมีอัตราส่วนเด็กต่อครูมากกว่าเกณฑ์ แต่ศูนย์ฯขนาดใหญ่มีอัตราส่วนเด็กต่อครูเป็นจำนวนที่ใกล้เคียงกับเกณฑ์ และใกล้เคียงกับอัตราส่วนของศูนย์ฯ ขนาดเล็ก มากกว่าอัตราส่วนเด็กต่อครูของศูนย์ฯ ขนาดกลาง ผู้วิจัยมีความเห็นว่า หากนำสิ่งของหรือจำนวนที่ใกล้เคียงกันนำมาศึกษาเปรียบเทียบจะทำให้เห็นถึงความแตกต่างและได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์มากกว่าการนำสิ่งของ หรือ จำนวนที่มีความแตกต่างกันมากมาเปรียบเทียบ เพราะสิ่งของหรือจำนวนดังกล่าวมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนอยู่แล้วไม่จำเป็นต้องนำมาเปรียบเทียบ เช่นเดียวกับศูนย์ฯ ขนาดใหญ่กับศูนย์ฯ ขนาดเล็กมีอัตราส่วนเด็กต่อครูที่ใกล้เคียงกับเกณฑ์ จึงควรนำครูที่เลี้ยงของศูนย์ฯ ขนาดใหญ่มาเปรียบเทียบกับครูที่เลี้ยงศูนย์ฯขนาดเล็ก แทนการนำครูที่เลี้ยงของศูนย์ฯ ขนาดกลางมาเปรียบเทียบกับศูนย์ฯ ขนาดเล็ก ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเปรียบเทียบความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาทางร่างกายระหว่างครูที่เลี้ยง ในศูนย์ฯขนาดใหญ่ กับ ครูที่เลี้ยงในศูนย์ฯ ขนาดเล็กในกรุงเทพมหานคร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติของครูพี่เลี้ยงเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาทางร่างกายในศูนย์อบรมเด็กด้อยโอกาสในวัด กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติของครูพี่เลี้ยงเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาทางร่างกาย ในศูนย์ขนาดใหญ่ ในศูนย์ขนาดกลาง และในศูนย์ ขนาดเล็ก กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อเปรียบเทียบความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาทางร่างกายระหว่างครูพี่เลี้ยงในศูนย์ ขนาดใหญ่ กับครูพี่เลี้ยงในศูนย์ ขนาดเล็ก กรุงเทพมหานคร

สมมติฐานในการวิจัย

จากแนวคิดเรื่องความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติของ ธีระพร อูวรรณโณ (2528) สุชา จันทร์อม (2533) และประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526) สรุปได้ว่าความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติมีความสัมพันธ์กันจนอาจกล่าวได้ว่า ความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติมีความสัมพันธ์กันจนอาจกล่าวได้ว่า ทักษะเป็นที่มาของการปฏิบัติ และจากรายงานการประเมินผลการฝึกอบรมของสำนักงานสถาบันราชภัฏร่วมกับกรมการศาสนา (2538) ทำให้เห็นว่าครูพี่เลี้ยงได้รับความรู้ในระดับหนึ่ง จึงทำให้ครูพี่เลี้ยงจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาทางร่างกายได้ไม่ครบ

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐาน (วัตถุประสงค์ข้อ 2) ในการวิจัยว่า

1. ความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติของครูพี่เลี้ยง เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาทางร่างกาย ในศูนย์ ขนาดใหญ่ มีความสัมพันธ์กันที่นัยสำคัญทางสถิติ .05
2. ความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติของครูพี่เลี้ยง เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาทางร่างกาย ในศูนย์ ขนาดกลาง มีความสัมพันธ์กันที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. ความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติของครูพี่เลี้ยง เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาทางร่างกาย ในศูนย์ ขนาดเล็ก มีความสัมพันธ์กันที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

รัฐดาว พิศาลพงศ์ (2534) ได้ทำการศึกษาดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สังกัดกรมการศาสนา พบว่า ครูพี่เลี้ยง 1 คน

รับผิดชอบเลี้ยงดูเด็กมีจำนวนระหว่าง 31 - 40 คน และได้ให้แนวคิดจากข้อค้นพบดังกล่าวว่า ถ้าจำนวนเด็กที่ครูที่เลี้ยงรับผิดชอบน้อยกว่า 30 คน จะทำให้ครูมีเวลาเตรียมการสอน และจัดกิจกรรมให้แก่เด็กได้มาก

จากแนวคิดดังกล่าว เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนเด็กของศูนย์ฯ ขนาดเล็ก ในกรุงเทพมหานครมีจำนวนเด็กต่อครู เท่ากับ 17 ต่อ 1 คน ซึ่งมีเด็กจำนวนน้อยกว่าเด็กในศูนย์ฯ ขนาดใหญ่ ซึ่งมีเด็ก 30 คน ต่อครู 1 คน ดังนั้นครูที่เลี้ยงศูนย์ฯ ขนาดเล็กจึงน่าจะมีเวลาเตรียมการสอน และจัดกิจกรรมได้มากกว่าครูที่เลี้ยงศูนย์ฯ ขนาดใหญ่

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐาน (วัตถุประสงค์ข้อ 3) ในการวิจัยว่า

1. ครูที่เลี้ยงศูนย์ฯ ขนาดเล็กมีความรู้เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาทางร่างกายมากกว่าครูที่เลี้ยงศูนย์ฯ ขนาดใหญ่ ที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. ครูที่เลี้ยงศูนย์ฯ ขนาดเล็กมีทัศนคติเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาทางร่างกายดีกว่าครูที่เลี้ยงศูนย์ฯ ขนาดใหญ่ที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. ครูที่เลี้ยงศูนย์ฯ ขนาดเล็กมีการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาทางร่างกายมากกว่าครูที่เลี้ยงศูนย์ฯ ขนาดใหญ่ที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรที่ศึกษาเป็นครูที่เลี้ยง 172 คน ของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด กรุงเทพมหานคร 35 แห่ง แยกเป็นศูนย์ฯ ขนาดใหญ่ 9 แห่ง ครูที่เลี้ยง 100 คน ขนาดกลาง 3 แห่ง ครูที่เลี้ยง 12 คน และขนาดเล็ก 23 แห่ง ครูที่เลี้ยง 60 คน
2. ผู้วิจัยมุ่งศึกษาความรู้ และทัศนคติ เฉพาะการจัดกิจกรรมพัฒนาทางร่างกาย 6 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมเสรี กิจกรรมสร้างสรรค์ เกมการศึกษา กิจกรรมเสริมประสบการณ์และกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ ครอบคลุมถึงองค์ประกอบ 4 ข้อ คือ หลักการ เนื้อหาจุดมุ่งหมาย และวิธีจัด
3. การวิจัยครั้งนี้ไม่ศึกษาเด็กในศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด เนื่องจากเด็กยังให้ข้อมูลไม่ได้ และมีข้อจำกัดในเรื่องของเวลาและงบประมาณ
4. การเปรียบเทียบครั้งนี้เป็นการเปรียบเทียบระหว่างครูที่เลี้ยงศูนย์ฯ ขนาดใหญ่ กับครูที่เลี้ยงศูนย์ฯ ขนาดเล็กเท่านั้น

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

กิจกรรมพัฒนาทางร่างกาย หมายถึง กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กในศูนย์ฯ มีสภาวะ ความสมบูรณ์ทางร่างกาย ด้วยการเคลื่อนไหวว่ส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย พัฒนา ประสาทสัมผัส สร้างลักษณะนิสัยที่ดีต่อร่างกาย โดยจัดผ่านทางกิจกรรมสำหรับเด็กก่อน วัยเรียน 6 กิจกรรม คือ (1) กิจกรรมเสรี (2) กิจกรรมสร้างสรรค์ (3) เกมการศึกษา (4) กิจกรรมเสริมประสบการณ์ (5) กิจกรรมกลางแจ้ง (6) กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ

ความรู้เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาทางร่างกาย หมายถึง พฤติกรรมด้านความ สามารถในการคิด ทำความเข้าใจ วิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า และสามารถนำไป ประยุกต์ใช้ ของครูที่เลี้ยงในการจัดกิจกรรมพัฒนาการทางร่างกาย

ทัศนคติเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาทางร่างกาย หมายถึง การแสดงออกทาง ความรู้สึก นึกคิด ความคิดเห็น ของครูที่เลี้ยงที่มีต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาทางร่างกาย

การปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาทางร่างกาย หมายถึง การกระทำหรือ พฤติกรรมการแสดงออกของครูที่เลี้ยงที่เกิดการเลือก การตัดสินใจจัดกิจกรรมให้แก่เด็กใน ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด

ศูนย์อบรมเด็กด้อยโอกาสในวัด หมายถึง สถานที่ที่กรมการศาสนาจัดตั้งขึ้นในวัด ซึ่งเป็นศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร ภายใต้โครงการจัดตั้งศูนย์ อบรมเด็กด้อยโอกาสในวัด จัดบริการการศึกษาให้แก่เด็กทั่วไปและเด็กด้อยโอกาส (ระยะ แรกในกรุงเทพมหานคร เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2538 - กันยายน 2539)

ครูที่เลี้ยง หมายถึง คฤหัสถ์ที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปี บริบูรณ์ มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำ กว่าชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งกรมการศาสนาคัดเลือกเข้ามาปฏิบัติหน้าที่อบรมเลี้ยงดูเด็กใน ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด

ศูนย์ฯ ขนาดใหญ่ หมายถึง ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดที่มีเด็กตั้งแต่ 201 คน ขึ้นไป มีเจ้าอาวาสเป็นผู้อำนวยการทำหน้าที่หัวหน้าศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด

ศูนย์ฯ ขนาดกลาง หมายถึง ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดที่มีเด็กตั้งแต่ 101 คน ขึ้นไป มีเจ้าอาวาสเป็นอาจารย์ใหญ่ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด

ศูนย์ฯ ขนาดเล็ก หมายถึง ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดที่มีเด็กตั้งแต่ 100 คน ขึ้นไป มีเจ้าอาวาสเป็นครูใหญ่ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด

เด็กด้อยโอกาส หมายถึง เด็กที่อยู่ในสภาวะยากลำบาก ได้แก่ เด็กในชุมชนแออัด เด็กเร่ร่อน เด็กกำพร้าหรือถูกทอดทิ้ง เด็กพิการ และเด็กถูกละเลยหรือถูกละทิ้ง ไม่มีโอกาสได้รับการบริการด้านการศึกษา และพัฒนาการทางร่างกายซึ่งรัฐพึงจัดให้

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบระดับความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติของครูที่เลี้ยงเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาทางร่างกายในศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด กรุงเทพมหานคร
2. ทำให้ทราบความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติของครูที่เลี้ยงเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาทางร่างกาย ว่ามีความสัมพันธ์กันภายในศูนย์ฯ แต่ละขนาด ได้แก่ ศูนย์ฯ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก
3. ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบ ระดับความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติของครูที่เลี้ยงเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาทางร่างกาย ระหว่าง ศูนย์ฯ ขนาดใหญ่กับศูนย์ฯ ขนาดเล็ก ในกรุงเทพมหานคร
4. ผลการวิจัยครั้งนี้ สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุงกิจกรรมพัฒนาทางร่างกายและด้านอื่น ๆ ได้
5. ได้ข้อมูลเบื้องต้นไว้ใช้ในการกำหนดนโยบาย วางแผน จัดการศึกษานอกระบบ โรงเรียนให้เหมาะสมกับครูที่เลี้ยงศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในกลุ่มเป้าหมายอื่น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย